

Sosiaali- ja terveysministeriö
asianumero VN/28097/2023

6.11.2023

Asia:

Sosiaali- ja terveysministeriö: Tilaisuus esittää huomioita sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta, VN/28097/2023

Huomiot:

Kiitoksia varatusta mahdollisuudesta esittää huomioita tässä tärkeässä asiassa.

Lakiluonnoksessa esitetään erillisen päätöksen tekemistä, erillisine lomakkeineen, koskien tahdosta riippumattomaan sairaalahoitoon määrätyn potilaan lääkehoitoa. Potilaan tahdosta riippumaton lääkehoito on ollut mahdollista jo aiemmin, mutta silloin siitä ei ole annettu erillistä valituskelpoista päätöstä. Lääkehoidolla on keskeinen merkitys hoidettaessa niitä sairausryhmiä, joiden vuoksi mielenterveyslaki on ylipäättänsä laadittu. Esimerkiksi antipsykoottiset ja antimaaniset lääkkeet ovat tehokkaita hoidettaessa mm. skitsofrenian tai kaksisuuntaisen mielialahäiriön akuuttia vaikea-oireista jaksoa sairaalassa. Esitetyllä lakimuutoksella erotettaisiin siis se, että potilas määrätään tahdosta riippumattomaan hoitoon siitä, että hänelle annetaan hänen tahdosta riippumattomasti lääkehoitoa. Toisaalta muuta hoitoa ei eritellä.

Esityksen mukaan voi tulevaisuudessa muodostua tilanne, jossa potilas valittaa hoitoon määräämisestä ja tahdonvastaisesta lääkityksestä, josta hallinto-oikeus antaa päätöksensä. Näin ollen voidaan vastaavasti pohtia tuleeko tilanteita, joissa hallinto-oikeus vahvistaa hoitoon määräämisen, mutta ei lääkehoidon määräämistä. Odotetaanko tuolloin, että tilanne ohittuu itsekseen, määrätäänkö potilas tahdostaan riippumatta ottamaan hoidoksi psykiatrissa sähköhoitoa, vai miten toimitaan? Tutkimusnäytön ja kansainvälisten suositusten mukaan antipsykoottinen lääkehoito on kuitenkin ensisijainen ja tehokkain tapa hoitaa akuutteja psykooseja. Näin ollen oikeusviranomaisen tulee ottaneeksi kantaa asiaa käsiteltäessä potilaiden lääketieteelliseen hoitoon. Suurin osa tahdosta riippumatta psykiatrisessa sairaalassa hoidettavista potilaista sairastaa jo tiedossa olevaa, edeltävästi diagnosoitua, psykoosisairautta. Usein taas uusiutuneen psykoosin ja sairaalahoidon syy on psykooseja estävän lääkehoidon keskeytyminen. Lisäksi voidaan esittää kysymys siitä millaisia ovat tilanteet, joissa tahdosta riippumattomalle lääkehoidolle ei ole enää

6.11.2023

edellytyksiä, mutta tahdosta riippumattomalle sairaalahoidolle on edellytykset. Toisin kysyen eroavatko edellytykset tahdosta riippumattomaan hoitoon ja tahdosta riippumattomaan lääkehoitoon määrittämisestä jotenkin toisistaan? Mikäli näiden halutaan erovan toisistaan, kuten voidaan olettaa esitetyn asian johdosta, toivotaan ohjeistettavan (asetus, ohjauskirje, muu vastaava) tai lakiin kirjattavan miten nämä eroavat toisistaan.

Esitykseen liittyvässä lomakeluonnoksessa ei ole erikseen ruksittavana perusteena potilaan mielisairauden hoitoa tai vakavaa mielenterveydenhäiriötä (alaikäiset), joka kuitenkin on keskeisin syy miksi potilaalle aloitetaan lääkitys ja tarvittaessa annetaan se tahdonvastaisesti, että potilaan mielisairaus tulee hoidetuksi.

Tosiasiallisesti tahdosta riippumaton hoito sairaalassa ja tahdosta riippumaton lääkehoito ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Lisäksi on huomioitu tarve laatia tahdosta riippumattoman lääkehoidon määrittämisestä erillinen ja valituskelpoinen päätös. Edellä mainittujen asioiden, tahdosta riippumaton hoito ja tahdosta riippumaton lääkehoito, on jossain määrin "keinotekoista" näiden liittyessä vahvasti toisiinsa. Esityksestä seuraava ns. käytännön ongelma kliinisessä työssä vaikeasti sairaita hoidettaessa on se, että hankalimmin sairaat ja hoitokielteisimmät jäävät ilman hoitoa, kun eriytetään tahdosta riippumaton hoito ja tahdosta riippumaton lääkehoito (kaikista vaikuttavin/tehokkain osa hoidosta) toisistaan.

On hyvä että tahdosta riippumattoman lääkehoidon määrittäminen voi koskea koko kyseessä olevaa hoitojaksoa, kuten esitetty.

Perustelumuiistiossa ilmaistaan, että "hallintopäätös tulisi antaa myös muutoin potilaan pyynnöstä", tarkoitetaanko että potilaalle, jolle on tehty päätös tahdosta riippumattomasta lääkehoidosta (määräajalle) tulisi antaa uusi valituskelpoinen päätös? Mikäli tästä ei säädetä tarkemmin tai oikeutta saada uusi päätös jo hiljan tehdyn lisäksi rajata, voi tämä johtaa hankalimmillaan siihen, että pyydetään toistuvia päätöksiä useita kertoja vuorokaudessa, valitetaan niistä hallinto-oikeuteen, hallinto-oikeus pyytää vastineet, byrokratia kasvaa ja potilaiden hoito kärsii, kun lääkäri laatii

Sosiaali- ja terveysministeriö
asianumero VN/28097/2023

6.11.2023

vastineita. Alaikäisten kohdalla on myös kuultava laillista edustajaa. Byrokratiahan tässä sitten alaikäisten kohdalla lisääntyy vielä enemmän kun kuullaan niin biologisia kuin mahdollisia adoptiovanhempia, lastensuojelun stt ja sijoitusyksikön henkilökuntaa asiasta kuten tahdosta riippumattoman hoidonkin kohdalla. Kun kaikkien, mahdollisesti ukrainassa asti olevien vanhempien vastaukset saantitodistuksilla on koottu, niin johan on mennyt aikaa ja tunteja. On lähtökohtaisesti hyvä, että potilaan oikeutta valittaa perusoikeuksien rajaamisesta ja tahdosta riippumattomasta lääkehoidosta lisätään, mutta tulisi valittamisen määrälle asettaa, jokin raja, sillä hankalimmillaan tämän rajoittamatta jättäminen tulee joissain tilanteissa johtamaan toistuviin valituksiin.

Lisäksi esitetään huomio, että nyt ehdotetussa lomakkeessa ei ole valittavana kohtaa, jolla ilmaistaisiin lääkehoidon olevan nimenomaan tarpeellinen potilaan mielisairauden tai vakavan mielenterveyden häiriön hoitamiseksi. Koska näitä päätöksiä tullaan todennäköisesti tekemään usein, toivotaan lomakkeelta suurta selkeyttä, yksiselitteisyyttä ja helppoa täytettävyyttä. Kiitos.

Seinäjoella 6.11.2023

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen erityistason mielenterveys- ja riippuvuushoidon palvelut

Juhani Leijala, psykiatrian erikoislääkäri, ylilääkäri

Monika Reesev, psykiatrian erikoislääkäri, osastonylilääkäri

Antero Lassila, psykiatrian erikoislääkäri, palvelualuejohtaja

Tiina Ojanpää, psykiatrian erikoislääkäri, ylilääkäri

Elina Hietala, psykiatrian- ja oikeuspsykiatrian erikoislääkäri, ylilääkäri

Seppo Palomäki, psykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri, nuorisopsykiatrian ylilääkäri